

РЕЦЕНЗІЇ

Яна Сімутіна

докторка юридичних наук, старша наукова співробітниця,
провідна наукова співробітниця відділу проблем цивільного,
трудового та підприємницького права Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
(Київ, Україна)
yana_simutina@ukr.net

ТРУДОВЕ ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ*

Вибір Україною європейського вектору розвитку та укладення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (далі – ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, потребує реформування національного трудового законодавства та приведення його у відповідність до європейських стандартів праці. Суттєві зміни правового регулювання трудових відносин, які очікуються у результаті адаптації трудового законодавства України до європейських правил регулювання трудових відносин, зумовлюють необхідність розроблення теоретичних, а також прикладних засад правового забезпечення трудових відносин у ЄС.

Теоретичні проблеми адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС досліджуються в Україні доволі ґрунтовно. В усіх навчальних посібниках і підручниках, що присвячені праву ЄС, вагома увага присвячена різним елементам структури права ЄС і напрямам та процесу приведення вітчизняного законодавства у відповідність до права ЄС. Однак, незважаючи на чималу активність учених України у дослідженні науково-практичних проблем, пов'язаних з адаптацією трудового законодавства України до законодавства ЄС, у фаховій літературі все ще залишається чимало дискусійних теоретичних питань, які стосуються поняття і структури трудового права ЄС, його основних засад і джерел, окремих аспектів індивідуального та колективного трудового права ЄС.

Впровадження нових, відповідних євроінтеграційним прагненням механізмів правового регулювання трудових відносин зумовлює потребу перегляду усталених в Україні підходів як теоретичного, так і практично-

* Рецензія на монографію: Олена Рим, *Трудове право Європейського Союзу* (ГАЛИЧ-ПРЕС 2020).

го спрямування, а також ґрунтовного аналізу потребує правове регулювання трудових відносин комунітарними (наднаціональними) нормами. Відповідно до сучасних реалій потребує оновлення і теорія суб'єктивних юридичних прав та юридичних обов'язків суб'єктів трудових правовідносин. Зважаючи на появу нових форм зайнятості, нового бачення потребує концепція захисту трудових прав найманих працівників.

Ці та інші тенденції свідчать про актуальність і своєчасність появи в українській правничій науці монографічної праці, присвяченої дослідженню трудового права ЄС.

Монографія “Трудове право Європейського Союзу” О. Рим постає узагальненим підсумком виконаного дослідження, зосередженого на аналізі питань наднаціонального правового регулювання трудових відносин; містить аргументоване обґрунтування теоретичних проблем у цій сфері. Авторці вдалося комплексно, з урахуванням доктринальних знань і традицій вітчизняної правничої науки висвітлити важливі та актуальні питання трудового права ЄС, об'єктивно оцінити наукові надбання попередників і розробити власне бачення концептуальних основ правового регулювання трудових відносин на наднаціональному рівні.

Загальній меті дослідження підпорядкована і його структура, яка містить п'ять розділів і відповідно – 26 напрямів аналізу теорії трудового права ЄС та практики його застосування: з'ясування поняття трудового права ЄС; поняття та видів основних засад комунітарного правового регулювання; обґрунтування особливостей джерел трудового права ЄС; визначення специфіки змісту індивідуальних і колективних трудових відносин за правилами ЄС; з'ясування юридичних прав та обов'язків суб'єктів трудових правовідносин; дослідження поняття “європейський соціальний діалог” і характеристику його видів.

Комплексний підхід забезпечив повноту та всебічність огляду проблеми, теоретичних узагальнень авторки і сприяв виробленню пропозицій нових концепцій в українській науці трудового права.

Один із розділів праці присвячений становленню та формуванню трудового права ЄС. У ньому проаналізовано розвиток правового регулювання трудових відносин в ЄС, поняття трудового права ЄС та охарактеризовано його значення для впровадження європейської стратегії зайнятості. Заслугує на увагу новаторський підхід авторки монографії до визначення поняття трудового права ЄС. Зокрема, акцентовано, що трудове право ЄС як система норм існує у вузькому та широкому значеннях. У вузькому значенні йдеться про комунітарне (наднаціональне) право, яке об'єднує норми трудового права, ухвалені у межах компетенції органів ЄС. А в широкому значенні трудове право ЄС формується

завдяки поєднанню норм комунітарного (наднаціонального) права та норм трудового права держав-членів, які зазвичай відповідають вимогам комунітарного права та в сукупності забезпечують ефективність правового регулювання трудових відносин на теренах ЄС. Крім того, вчена охарактеризувала дворівневність правового регулювання трудових відносин на наднаціональному та національному рівнях.

У монографії детально проаналізовані основні засади трудового права ЄС. Враховуючи запропонований поділ принципів, авторка окремо аналізує загальні принципи права ЄС та особливості їхньої реалізації у сфері найманої праці, а також галузеві принципи трудового права ЄС.

Дослідження джерел трудового права ЄС здійснюється із позиції їхньої взаємодії з національним трудовим правом. Чимало уваги приділено характеристиці нормативно-правових актів органів ЄС. Незаперечний інтерес становить детальний виклад загальних теоретичних питань, що стосуються можливості визнання рішень Суду ЄС джерелами наднаціонального трудового права. Аналізуються особливості правового регулювання трудових відносин в ЄС актами соціального діалогу.

Обґрунтовуючи можливість внутрішнього поділу трудового права ЄС на індивідуальне та колективне, авторка комплексно досліджує різноманітні аспекти правового регулювання індивідуальних і колективних трудових відносин. З'ясовуються правові основи трудової мобільності в ЄС та здійснюється аналіз суб'єктів права на вільне пересування з метою працевлаштування. Цікавими є аргументи щодо загальних вимог правового регулювання робочого часу, часу відпочинку та оплати праці в ЄС.

У монографії авторка також привертає увагу до важливих питань, пов'язаних із теорією колективних трудових відносин, наголошуючи, що соціальний діалог на рівні ЄС відбувається у формі обміну інформацією, консультацій та колективних переговорів між представниками працівників і роботодавців (двосторонній діалог), а також за участі уповноважених органів ЄС (тристоронній діалог). Двосторонні та тристоронні процеси з метою узгодження інтересів соціальних партнерів або ж укладення угоди, яка в подальшому буде впроваджена в дію директивою чи самими соціальними партнерами, вказують на види соціального діалогу на рівні ЄС. Окремо з'ясовуються питання участі працівників в управлінні підприємством у ЄС.

Важливо, що теоретичні висновки у праці підсилені аналізом відповідних положень законодавства ЄС.

Обґрунтованою є низка положень монографії щодо свободи вільного руху працівників як основної економічної свободи та принципу трудо-

вого права ЄС. Цікавими є доводи авторки про її подвійне спрямування, адже така перебуває на перехресті правових норм та економічних інтересів. Зокрема, соціальне й економічне залучення працівників до суспільства держав-членів, у яких вони отримали роботу, сприяє розвитку внутрішнього ринку ЄС через можливість переїзду працівників у райони з дефіцитом робочої сили, або ж для пошуку кращих для них можливостей у працевлаштуванні.

Незаперечний інтерес становить детальний виклад загальних теоретичних питань, що стосуються правового забезпечення індивідуальних трудових правовідносин. Авторка формулює власні наукові висновки про поняття трудової мобільності, суб'єктів права на вільне пересування з метою працевлаштування, працевлаштування в ЄС за трудовим договором, захист персональних даних працівників, наднаціональні правила щодо робочого часу та часу відпочинку, оплати праці й охорони праці.

Поряд із цим рецензована монографія як фундаментальна наукова праця не позбавлена окремих дискусійних моментів. Зокрема, авторка обґрунтовує тезу про те, що трудове право ЄС існує у широкому розумінні та об'єднує комунітарні (наднаціональні) норми та норми національного трудового права, що ухвалені згідно з першими, і які сукупно регулюють трудові відносини в ЄС. Таке твердження ґрунтується на тому, що норми трудового права держав-членів зазвичай відповідають вимогам комунітарного права та в сукупності з ним забезпечують ефективність правового регулювання трудових відносин на теренах ЄС. Однак, станом на сьогодні, доцільніше вести мову про дворівневість правового регулювання трудових відносин. І в цьому авторку потрібно підтримати. Водночас той факт, що трудові відносини, які виникають на теренах держав-членів, хоч і регулюються переважно нормами цих держав, які ухвалені на підставі централізованих комунітарних правил, все ж не свідчить, що трудове право ЄС включає у себе законодавство держав-членів.

Утім, наведене зауваження не є принциповим і не впливає на загальну високу оцінку здійсненого дослідження і його монографічної репрезентації.

Монографії О. Рим властива беззаперечна наукова новизна, що свідчить про глибоку обізнаність авторки з теоретичними та практичними проблемами правового регулювання трудових відносин у ЄС. Вона має солідну науково-теоретичну базу. Запропоновані у монографічному дослідженні висновки охоплюють цілу низку питань, які є важливими, та мають значну цінність як для загальної теорії трудового права, так

Яна Сімутіна

і для правозастосування у частині удосконалення національного трудового законодавства з метою його наближення до європейських трудових стандартів, а тому становлять значний інтерес не лише для тих фахівців, які займаються проблемами трудового права, а й для широкої юридичної аудиторії.

www.pravoua.com.ua

Рим О. М. Трудове право Європейського Союзу : монографія / О. М. Рим. – Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2020. – 596 с.

У монографії висвітлено питання теорії трудового права Європейського Союзу та практику його застосування.

На підставі перегляду деяких концептуальних підходів теорії трудового права проаналізовано поняття, становлення та структуру трудового права ЄС.

Розглянуто сучасний стан правового регулювання трудових відносин у Європейському Союзі та найважливіші твердження теорії трудового права ЄС, вивчення яких може сприяти вирішенню проблем щодо вдосконалення вітчизняного трудового законодавства на шляху адаптації його до європейської правової системи.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, практичних працівників правничої сфери та всіх, хто цікавиться трудовим правом Європейського Союзу.